

šolskega lista, kajti nemški šolski list, ako bi bil tudi našim narodnim šolam prijazen, mu le posredno pomaga, domači list pa mu kaže podučevanje s tistimi besedami, ki jih v šoli resnično potrebuje in rabi. „Uč. Tov.“ priporočamo tedaj ne le vsem slovenskim učiteljem, temuč tudi vsem šolskim prijateljem in sploh slovenskim rodoljubom, da naj bi ga djansko in z naročnino podpirali.

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

Po dani obljubi nadaljujemo zdaj obravnave iz deželnega zbora Kranjskega.

V 8. seji Kromer s 17 sodrugi interpelira c. kr. vlado: ali hoče skladno cesto od Ljubljane na Vélíke Lašče, Ribnico, Kočevje do Hrvaškega vrstiti med vélike (državne) ceste, in ako ne, kaj misli storiti, da se napake odstranijo, ki občenje jako zadržujejo na tej cesti. — C. k. deželni predsednik obljubi na to odgovoriti v eni prihodnjih sej. — Peticije, in sicer prošnje odbora občine Novomeške, naj deželni zbor pri ministerstvu kupčije zahteva, da se načrt Dolenske železnice v prvem zasedanji predlaga državnemu zboru, in deželni zbor naj izreče, da zahteva korist dežele, da se ta železnica na vsaki način skozi Novomesto napelje; županije v Škofji Loki, naj deželni zbor na vso moč dela na to, da bi se železnica v Trst čez Loko izpeljala; — posestnikov Bohinjskih občin Bistrica, Nemški Rovt in Komen, naj se ozira na njih željo zastran nakupa nekterih delov Jelovice po odkupljenji in uravnanji zemljiščinih bremen; — potem občine

Cešnjiške v Bohinji, naj deželni zbor pri vladi podpira prošnjo, da se z ozirom na njene posebne krajne razmere ne izvršuje ostro gozdna postava gledé na življenje paše, vsaj dokler zemljiščne pravice ne bodo uravnane — se izročí gospodarskemu odseku; — prošnja županije v Cerknici, naj se deželni vladi priporoča Cerknica kot sedež c. kr. okrajnega glavarstva, sodišča in davkarstva, — se izročí občinskemu odseku. — Potem naznani deželni glavar, da deželnemu odboru ni mogoče še v tej sesiji, kakor mu je bilo pri zadnjem zasedanji naloženo, poročati o nameravani napravi mostú čez Savo poleg sv. Jakoba, ker je neko dotično poročilo skladno-cestnega odbora prejel še le pred nekimi dnevi, da pa bode v tej zadevi obširno poročal v prihodnjem zasedanji. — Dalje se po nasvetu deželnega glavarja poročilo voditeljstva realke Ljubljanske do deželnega odbora zarad naprave potrebnega pohišja za novo realkino poslopje izročí finančnemu odseku.

Potem se je prestopilo na obravnavo dnevnega reda.

Najpred se je obravnavalo o postavi zastran uravnave pravnih razmer ljudskih učiteljev. — Dr. Zarnik spodbija ono določbo v §. 42., ki učiteljem prepoveduje tako imenovane poure, to je, po dokončani šoli še poseben poduk dajati v šolski sobi. Ta določba se mu čisto nepraktična dozdeva vzlasti na kmetih in neizpeljiva; pomisliti se mora, da učitelj vendar le ne bode še toliko imel plače, da bi lahko shajal; marveč moramo še prav veseli biti, ako kmetje spoznajo, da je dobro, ako se otroci še posebej podučujejo; zato nasvetuje, naj bi zbor iz postave izbrisal tako prepoved. — Pintar zagovarja Zarnikov nasvèt ter omeni, da kmet po deželi pač nima družega človeka, nego učitelja, ako hoče, da bi se otrok razun šole še posebej podučeval. Svetec, Kromer, baron Apfaltrern in deželni predsednik pa ugovarjajo Zarnikovemu nasvetu, deželni predsednik še celó opominja, da bi mogoče bilo, da vlada ne potrdi postave,

ako Zarnikov nasvèt obvelja. Večina zborova vendar pri glasovanji sprejme dr. Zarnikov nasvèt. — Potem dr. Zarnik nasvetuje, naj bi se izbrisala določba v §. 52., po kateri se brž odstavi sme učitelj, kateri se je v državljskih zadevah tako obnašal, da se to ne strinja z njegovo službo. — Dr. Zarnik navaja, da je ta določba past, ki jo je vlada nastavila prav v kotičku te postave národnim učiteljem; deželni šolski svèt bode to določbo tolmačil kakor bode hotel, in zdaj, ko je narodna stranka v tem svetu v manjšini, gotovo ne v korist naroda slovenskega; — učitelju se politikovanje kakor nobenemu drugemu državljanu ne sme zabraniti; sliši se pač od neke stranke v eno mer, naj se učitelji a tudi duhovniki ne pečajo s politiko; al to ne velja v ustavni državi; v ustavni državi se sme in naj se vsaki stan peča s politiko, — to po postavi ni nikomur prepovedano, učitelju in duhovniku ravno tako ne, kakor tudi uradniku, advokatu, čevljarju, krojaču ne; vsakdo sme politikovati. — Kromer se pač oglasi in zagovarja ono nasvetovano določbo, a dr. Zarnik mu zavrne, da se niti duhovnikom niti učiteljem ne bi prepovedovalo politikovati, ako ne bi bili národní; ako se pregreši učitelj drugače, vsaj je kazenski zakonik, ki za vsacega enako velja, tudi za učitelja velja. — Kromer ugovarja Zarniku, da celó državljska zveza ne bi mogla obstati, ako bi se ona določba odpravila; baron Apfaltrern navaja, da bi se navedeni §. bil morda v šolskem odseku premenil, ako bi ga bil kdo spodbijal; ker se pa to ni zgodilo, priporoča navedeno prepoved. — Pri glasovanji obvelja Zarnikov nasvèt. — Potem dr. Razlag nasvetuje, da bi se odpravila določba v §. 81., po kateri vsak učitelj nekaj odstotkov od svoje plače vplačati mora v pokojninsko blagajnico; — ta nasvet pri glasovanji ne obvelja. — Konečno se postava sprejme.

Zdaj je prišel na vrsto načrt postave zastran posredovalstev za poskušanje poravnave med strankami v prepíru. — Poslanec Irkič govori, da bi bolj vstrezale mirivne sodnije, Kramarič jo priporoča. Ker postava določuje, da se posredovalstvo vpeljati sme le tam, kjer županijski odbor to sklene, pa dr. Razlag nasvetuje, da bi tudi deželni odbor smel vpeljati posredovalstev. Al dr. Costa mu ugovarja povdarjaje avtonomijo občin, tudi Kromer ugovarja Razlag-u; dr. Razlagov nasvet pade. — Konečno obvelja ta postava.

Potem se računski sklep zaklada zemljiščne odveze za lansko leto 1871. (dohodki 594.177 gold. 34 kr., stroški 658.752 gold. 87½ kr., primanjka 64.575 gold. 53½ kr., konečni čisti pasivni zastanki 1 milijon 522.922 gold. 25½ kr. (in proračun istega zaklada za leto 1873. (potrebščine 628.239 gold., zaklada 628.239 gold.) potrdi in sklene, da se ima za zaklado deželnega doneska za 1873. leto 20 odstotkov priklade (davka) na direktne davke, izvzemši doklado za vojsko, potem 10 odstotkov priklade na davek vžitnine od vina, vinskega in sadnega mošta in mesa pobirati kakor letos. — Potem sklene deželni zbor, da se ima opustiti prodaja deželnega poslopja „Ballhaus“ imenovanega, — dalje dovoli iz Glavarjevega zaklada za zidanje šole v Komendi še podporo s 1500 goldinarjev.

Pri obravnavi o postavi zarad preodkaza v §. 14 odgonske postave (postave za šub) od 17. julija 1871. leta zaznamenovanih stroškov deželnemu zakladu dr. Razlag nasvetuje, da bi se — nasproti določbi, po kateri bi se iz deželnega zaklada imelo plačati po 20 kr. od glave za različne odgonske stroške, — občinam povračali vsi stroški, al dr. Costa, Irkič in Murnik spodbijajo oni nasvet, ki potem tudi ne obvelja. Ob-

velja pa postava, kakor je bila nasvetovana. — Dr. J. Bleiweis pa nasvetuje pri razpravi te postave sledečo resolucijo: C. k. deželna vlada naj se prosi, da — ker nova postava odgonska ima 1. januarja 1873. dobiti veljavo — nemudoma vse stori, kar je potreba, da se gnanci, kakor v drugih deželah tako tudi v naši tam, kjer je železnica, po železnici tirajo. Dr. Bleiweis podpira resolucijo s tem, da tiranje gnancev peš ali po najetih vozovih med Ljubljano in Trstom po veliki cesti vzročuje prav po nepotrebnem jako veliko stroškov deželnemu zakladu zaradi tega, da se večkratno preiskovanje zdravnikom, večdnevni živež, vožnja itd. mora plačevati. Kromer se čudi, da dr. Bleiweis to resolucijo stavi še le zdaj in da deželni odbor ni pred teh stroškov zapazil, a brž mu Dežman zavrne, da se je deželni odbor že zdavnaj potezal za tiranje gnancev po železnici, ali Tržaški magistrat se je temu trdovratno zoperstavljal, ker bi tiranje gnancev po železnici Tržačanom vzročilo večje stroške; dr. Bleiweis pa potem na veselost zbora konstatira, da Kromer, pripeljavši vso svojo protinarodno kramo na trg zbornice, ki je pred tej resoluciji nasprotoval, jo zdaj s svojim začudenjem podpira. Resolucija po predlogu dr. Bleiweisovem se potem sprejme.

Načrt postave, s katero se odgonsko-postajskim občinam izroči pravica izrekati odgonska razsodila, obvelja brez razgovora.

Proračun gledališnega zaklada za leto 1873. (potrebščine 6410 gold., zaklada 2300 gold., toraj primanjka 4119 gold., ki je poplačati iz deželnega zaklada) se je potrdil, toda popred sta se zaradi slovenskemu dramatičnemu društvu nasvetovane podpore 2400 gold. borila Kromer in dr. Zarnik. — Kromer navaja, da je utrakvizem jezikov (to je, ravnopravnost slovenskega jezika), ki se je razvil v našem občenju, smešen; strupenega moža to bôde, da zdaj, ko se je vpeljal slovenski jezik v zbornico, v deželne urade, vpeljati se hoče tudi na dramatičnem polji, celó „gledališka muza“ naj se podvrže slovenskemu jeziku (smeh), muza in hči njena dramatika ne daste se uklepati (smeh); v Ljubljani ni mogoče slovensko gledališče vzdrževati (smeh), na enkrat se bode „Kartenhaus“ slovenskega gledališča podrl, z diletanti pospešujete le pohajkovanje (nemir), diletanti se živijo kot troti iz deželnih novcev, sicer so pa Slovenci v Ljubljani ubogi in ne morejo vzdržati slovenskega gledališča; vest vam nikakor ne more pripuščati, da bi dovolili donesek slovenskemu gledališču. (Oho! na levici, velik hrum na desnici in med poslušalci). Dr. Zarnik ugovarja Kromerju in ga izvrstno češe blizo tako-le: Kromer naše stranke ne bode prepričal, kakor mi njega ne; to ni mogoče; — o tem, da sta oba jezika slovenski in nemški nam potrebna, ne more nobeden dvomiti; zdaj je še le začetek sè slov. gledališčem, gotovo, da bode napredovalo in da se „Kartenhaus“ ne bode podrl, — vže zdaj je že videti, da napreduje, — sicer pa je sploh treba, da se gledališča podpirajo; govornik se sklicuje na Francosko, kjer je dramatika na visoki stopnji, a tudi Francozi podpirajo gledališča, podpore v ta namen znašajo po več milijonov na leto, — on bi glasoval za to, da bi se slovenskemu gledališču dalo še več podpore iz deželnih novcev, ako bi ne bilo treba se ozirati na šole in druge stroške.

Poročilo deželnega odbora zaradi podpore za napravo občinske poti ob desnem bregu Save od Radeč do Save se finančnemu, — ono, da bi se presukala skladna cesta čez Vagensperg v Litijskem okraji, pa cestnemu odseku izroči.

Dopisi.

Iz Celja. — 10. dne t. m. je prečastiti gospod opát Matija Vodušek umrl po dolgi bolezni v 71. letu svoje starosti. Rajnki je bil ljubljenec škofa Slomška in ljubitelj naroda svojega slovenskega. Mili mu spomin!

Iz Ljutomera 13. dec. — Ljutomer je res vzor slovenskega narodnega gibanja. Tukajšnja čitalnica stoji gmotno in duševno na krepkih nogah. Vsak mesec ima „besedo“, sicer pa je vsako nedeljo večer in sicer vselej s podučnimi govori. Tudi 8. dne t. m. se je spominjala ljutomerska čitalnica našega Preširna. Po tomboli je govoril učitelj g. Pernišek o Preširnu, za tem govorom ste deklamovali gospá Gomilšekova in gospodičina Kornpiheljnova. — Tu je sedaj tudi okrajna posojevalnica popolnoma le v narodnih rokah; njeno delovanje rodi dobrega sadú. V šolstvu gospodarijo tu narodnjaci in tudi šolska svetovalstva so tu narodna, z malo izjemami tudi vsa politična gosposka. Nadpisi nad šolo, čitalnico, njeno gostilnico, nad okrajno posojevalnico so le slovenski.

V Gorici 15. dec. — O čem se pri nas zdaj skor največ govori? O tem, da imajo časniki o Gorici in iz Gorice sila veliko pripovedovati. Vzemite kateri koli večih dunajskih listov, pa najdete v njem kak telegram ali kak dopis od tod. Vedite pa, da vse prihaja iz ene kovačije, ki se je tukaj pred kratkim ustanovila. Od kar imamo podružnico ljubeznjive „Triesterice“ in „Ljublj. Tagbl.“, to je, našo „Görccerico“ — postala je Gorica eno najvažnejših — nemških (!) mest. Berolin, Verzalj in Pešt že skor ne morejo se več meriti z Gorico. Pa da bi naša nemška fabrika vsaj pošteno robo pod pošteno firmo po svetu razpošiljala! — ali od poštenja ni duha ne sluha. Vedite namreč, — in dobro je, da čitatelji nemških časnikov to vedó — da v dopisih in telegramih iz Gorice v „N. fr. Presse-i“, „Deutsche Zeitung-i“ in „Triester Zeitg.“ je malokedaj kake zrno resnice, marveč se notorne reči, o katerih tu že vrabci pojó, sprevračajo in hudobno-tendenciozno zavijajo, da prusaška politika kaj vode na suhi svoj mlin dobi. Kako se je na priliko resnici v obraz bilo v „Presse-i“ in „Triesterici“! — da o naši domači nemški klepetulji molčimo — v sporočilih o zboru Coroninievih volilcev 8. t. m.! Kako v „Triesterici“ od preteklega petka (13. t. m.) o tukajšnjih Slovencih in narodnih naših ljudskih šolah i. d. r. govori!! Našinci so vsi razdraženi, da se predrzne klika nevednih in hudobnih tujcev norčevati se z javnim mnenjem in to pod krilom — (rad bi povedal čegavim; pa saj veste, čigava sta „Triest. Ztg.“ in „Tagblatt“, isto krilo se je razširilo zdaj do Soče). — Kar je zadnji „Narod“ (iz Gorice) povedal o gimnazijskem profesorji, ph. dr. Wildmann-u, je vse res. Od tega „dohtarja“ noter doli do filistarja pri vrčku — vse, kar je tu tujega, prusaškega, zedinilo se je, da tolče po naših dveh narodnostih in sosebnost slovenski. Zdaj — se ve — je lahko pogum imeti, ko so direktne volitve pred durmi in se ž njimi odpre tudi nam „bastardom“ (po zgodovinskih preiskavah prof. Wildmann-a) nemški raj; zdaj pač lahko greben raste sprednji straži slavnih „pikelhauberjev“. To dobro zna pa vendar predrznost tukajšnje nemške propagande roditi, da se vse stranke obeh domačih narodnosti zoper nepoklicane goste — osrečevalce naše dežele zedinijo v skupno brambo, v skupen odpor. — Namen tem vrstam je, da opomnimo občinstvo, naj bi jemalo poročila iz Gorice v prusaško-ustavovernih časnikih vselej le „cum grano salis“ na znanje. — Dr. Tonkli-ev govor 8. t. m. v Coroninievem volilskem shodu je v „Isonzo“-u od besede do besede natisnjen. Goriški Lahi so začeli vsled njega temelji-